

ködnek a könyvtáros iskolák (pl. a katowicei és a varsói vajdaságban).

Középfokú képzési szinten bizonyos kollízió áll fenn a kétéves (érettségire épülő levelező könyvtáros képzés az Állandó Könyvtáros Képzési Központ szervezésében) és az egyéves (ráfejelő képzés a már valamilyen diplomával rendelkezők számára) forma között. Egy felmérés válaszai nyomán a kétéves képzés egy további évvel megtoldva esetleg főiskolai képzéssé alakul, bár a növekvő tandíjak perspektívája miatt nem mindenki lelkesedik e lépés megtételéért.

A képző intézmények egyre intenzívebben érdeklődnek a munkaerőpiac könyvtáros keresletének alakulása iránt, minthogy nem céljuk a keresletet meghaladó kibocsátás. E célból 1996 nyarán Krakkóban tudományos konferencián tárgyalták meg a munkaerőpiac és a könyvtáros, illetve tájékoztató képzés kapcsolatainak kérdéskörét.

(Futala Tibor)

Szabványok, normatívák

97/028

LUPOVICI, Catherine: Standards and electronic publishing = Int.Cat.Bibl.Cont. 25.vol. 1996. 2.no. 39-42.p. Bibliogr.

Az elektronikus publikálás szabványai

Elektronikus publikáció; Szabvány

A szabványosítás az információtechnológia és az információfeldolgozás területén – főleg a multimédia és a hálózati alkalmazások támogatására – az elmúlt öt évben igen aktívvá vált. A szabványosítás kiterjed az információk tartalmára (szöveg, állókép, grafika, hang és videó), valamint azok szerkezetére és közreadási formájára is.

(Autoref.)

Egyesületek, konferenciák

Lásd 76

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak

97/029

WEIMING, Jiang – NING, An: The National Library of China = Alexandria. 8.vol. 1996. 2.no. 143-147.p.

A Kínai Nemzeti Könyvtár

Feladatkör; Nemzeti könyvtár

Kína nemzeti könyvtárát 84 évvel ezelőtt alapították. Célja az ismeretek és információk gyűjtése, feldolgozása, megőrzése és terjesztése a Kínai Kommunista Párt, a kormány, a fontos országos programok, a tudomány és technika, a kutatási és felsőoktatási intézmények és – bizonyos mértékben – a nyilvánosság számára. A könyvtár állománya 19 millió dokumentum, amelyek 40%-a kínai nyelvű. A gyűjtemény időben egészen a 13. századi déli Song-dinasztiáig nyúlik vissza. Ritka kincsei közé tartozik 35 ezer, teknőspáncélra és állati csontokra írt dokumentum és 280 ezer, 1795 előtt publikált ritka könyv. A könyvtár 1987-ben kezdte el a nem-nyomtatott dokumentumok gyűjtését. Egy elektronikus olva-

sóteremben ma CD-ROM-ok és online szolgáltatások állnak a használók rendelkezésére.

(Autoref.)

Lásd még 102

Egyetemi és felsőoktatási könyvtárak

97/030

BRANIN, Joseph J. [ed.]: Managing change in academic libraries = J.Lib.Admin. 22.vol. 1996. 2/3.no. 1-144.p.

Az egyetemi könyvtár alkalmazkodása a változott körülményekhez. – Tematikus szám, 9 közlemény

Egyetemi könyvtár; Elektronikus könyvtár; Észszerűsítés; Információtechnológia; Munkaszervezés; Személyzet

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N.Y. 13904]

A közlemények címe: Könyvtárak változó viszonyok között: a szerepek, hatáskörök, felfogások változása. – Alexandria újrafeltalálása: alkalmazkodás a változáshoz az elektronikus könyvtárban. – A könyvtárigazgató mint a változás tényezője. – A költségvetési megszorítás mint az újítás ösztönzője: Louisiana és Ohio példája. – Alkalmazkodás a szerepek változásához: a diplomások és a segédzemélyzet a könyvtárakban. – Alkalmazkodás a technológiai változásokhoz: a teljesítmény minősítése helyett a teljesítmény értékelése. – Változó szerepek a referenzskönyvtárosok számára. – Bibliográfiai számbavétel az elektronika korában. – Szerkezeti átalakulás az egyetemi könyvtárakban: egy esettanulmány.

Lásd még 43, 56, 58, 68-69, 72, 83-84, 86, 92

Közművelődési könyvtár

97/031

DUDECK, Jochen: Weder Nische noch Warenhaus. Zur Standortbestimmung von Öffentlichen Bibliotheken in Zeiten von Multimedia und Internet = Buch Bibl. 48.Jg. 1996. 9.no. 765-770.p.

Res. angol nyelven

A közművelődési könyvtárak helye a multimédia és az Internet világában

Feladatkör; Közművelődési könyvtár; Társadalmi követelmények

Az új médiák előnyomulása megállíthatatlan folyamat, a „csatlakozási kényszer” alól senki sem tudja kivonni magát. Nincs visszaút, de nyugtalanító, hogy az utat kizárólag technikai és gazdasági szempontból vizsgálják. Úgy tűnik, hatalmas „trivializáló gépezet” működik, csaknem teljesen az üzleti érdekek szolgálatában: a multimédiák és információs autópályák szép új világában a hatalmas anyagi nyereség meghódításáért harcolnak a stratégiai szövetségesek.

A „több csatorna és több média = több információ” jelszó hamis, mert nem szól az emberi információszerezés biológiai, intellektuális és szociális feltételeiről. Különösen félrevezető ez a jelszó a közművelődési könyvtárakban. A szakkönyvtárak használói általában pontosan tudják, hogy mit keresnek, a közművelődési könyvtárak látogatóit azonban az új információs lehetőség, az Internet labirintusba csábítja és ott a véletlennek kiszolgáltatva magára hagyja.

Általános nézet, hogy az új információs technika elterjedése erős civil társadalmat feltételez, ami különösen fontosá teszi a médiakompetencia széles körben történő kialakítását. Eltekintve attól, hogy a civil társadalom valójában fokozatosan gyengül, kérdéses, hogy az egyéni kompetencia fontosságának hangsúlyozása nem a kollektív felelősség elhárítását jelenti-e? Például azt a kérdést, hogy a gyerekek számára mikor, milyen, mennyi tévézés hasznos illetve káros, kizárólag a szülők kompetenciájának kell-e eldöntenie, s a társadalomnak e téren

semmi felelőssége nincsen? Akkor sem, ha a szülők nincsenek abban a helyzetben, hogy médiaszakértőkké váljanak?

A médiapedagógia alapjaiban elhibázott utakon jár. Az állam nagyvonalú az iskolák technikai eszközökkel való ellátása terén, viszont nem biztosít helyet médiapedagógiai óráknak. Az iskolán kívüli médiapedagógiai alkotásközpontú: „Írj egy forgatókönyvet, forgass egy videofilmet!” stb., pénzigényes és szociálisan korlátozott, ezért hatása csak igen szűk körre terjed ki.

Egy társadalom alkotóképessége attól függ, hogy sikerül-e egyensúlyban tartania két tényezőt: a múlt felhalmozott, rendezett, ellenőrzött ismeretanyagát és a jövőre irányuló nyitottságot, kreativitást. Ha az oktatási intézmények egyoldalúan a „halott” ismeretanyagra építenek, veszélybe kerül a kreativitás. Ma fordított veszély fenyeget: az ismeretszerzés technikai lehetőségeinek fontossága kerül túlzottan az előtérbe.

Mit tehetnek a könyvtárak? Tudatosítani kell, hogy az információs alapellátás, az információhoz való állampolgári jog a könyvhöz való szabad hozzájutást is jelenti. A könyv ugyanakkor nemcsak az információ egyik, „könyvspecifikus” formája: az olvasás olyan befogadási mód, mely határozottan különbözik az elektronikus tömegmédiák fogyasztásától. Az olvasó egyéni ritmusára, egyéni idejére, egyéni belső világára épül, lehetőséget nyújt a tömegmédiákhoz húzó társadalmi csatlakozási kényszer elleni védekezésre.

A könyvtár kommunikációs helyszín, nemcsak a polgári információnak, hanem a polgári véleménycserének is intézménye. Ezt a lehetőséget ki kell használnia: szövetségre kell lépnie minden csoporttal és intézménnyel – az Amnesty International-tól a gyermekvédelmi egyesületekig, a jószomszédi segítségnyújtó csoportoktól a szakszervezetekig – mindenkivel, akiben a társadalmi felelősségtudat munkál, és frontot kell nyitniuk az elektronikus médiák túltengése ellen. Miért ne hirdethetnénk a „nagy médiazabálás” korában a diéta hasznosságát?

(1995 óta az Interneten ForumOeb név alatt vita folyik a közművelődési könyvtárak jövőjéről. A szerző jelen cikkében az ott több hozzászólásban kifejtett álláspontját és téziseit foglalta össze.)

(Katsányi Sándor)

97/032

GAWRÓŃSKI, Andrzej: Czym zmierzyc „naukowość” biblioteki publicznej? = Bibliotekarz. 1996. 6.sz. 4-7.p.

Min lehet lemérni a közkönyvtár „tudományos” voltát?

Közművelődési könyvtár; Tudományos és szakkönyvtárak

Az alább referált szakmai megnyilatkozásra az szolgáltatott alkalmat, hogy a lengyel „államigazgatás egyik magas rangú tisztviselője”, L. Bilinski a *Bibliotekarz* 1995. évi 12. számába cikket írt a nyilvános könyvtárak tudományos könyvtárrá történő minősítésének jogi és érdemi kritériumairól. A szóban forgó kritériumok, derül ki Bilinski írásából, valójában – bizonyos szigorítással – megismétlik egy korábbi jogszabály minősítési kritériumait, s mint ilyenek belekerülnek a majdani új könyvtári törvénybe is.

Attól – referált szerzőnk szerint – ugyan el lehet tekinteni, hogy a „született” tudományos könyvtárak (köztük a legkisebbek és a „tudományra” legképtelenebbek is) milyen megvetéssel és egyszersmind féltékenykedéssel kísérték korábban és most is a számos esetben egy-egy iskolai és egyetemi város legfejlettebb, de mégiscsak „proletár származású” nyilvános könyvtárának ilyenén való rangemelését, az azonban már veszélyes, hogy az új törvény tervezetében a szóban forgó könyvtártípusok meghatározása továbbra is tele van kétes tartalmú szómágiával, a „korábbi pszeudorébuszal”, ami táplálja a tudományos könyvtári dolyfőt.

Még veszélyesebb a Bilinski-cikk felületes statisztikákkal operáló problémakezelése, mert azt mutatja, hogy a tudományos címért pályázó könyvtárak megítélése milyen szánalmasan formális kritériumok alapján megy-mehet majd végbe. Referált szerzőnk ezt a fenyegető veszélyt akarva csökkenteni, mindenestre megsemmisítő elemzés alá veszi a Bilinski felhozta statisztikákat, s azt hangsúlyozza, hogy dönteni ilyen kérdésben csak a végzett munka minősége alapján szabad, ami viszont alapos egyedi vizsgálatokat tesz szükségessé.

Csak hát mi a garancia arra, hogy a Kulturális és Művészeti Minisztérium apparátusában végül is nem a kritika nélküli hitre és a számmisztikára támaszkodó bürokratikus-adminisztratív módszerrel fognak a minősítések során dönteni?

(Futala Tibor)

97/033

LUDWIG, Elfriede: Die Bücherei als Tor zur Welt. Eine Kleinstadt-Bibliothek im Internet: Hachenburg im Westerwald = Buch Bibl. 48.Jg. 1996. 9.no. 748-756.p.

A közkönyvtár mint kapu a világra: egy kisváros (Hachenburg) könyvtára az Interneten

Számítógép-hálózat; Városi könyvtár

Németországban a nagy és közepes könyvtáraktól eltekintve kevés az olyan közkönyvtár, amelyik olvasói hozzáférést nyújt az Internetre, s még kevesebb, amelyiknek saját honlapja van. Márpedig a kis falusi könyvtárakban is van mód a világszintű hálózati szolgáltatásokra, amennyiben a helyi politikusok és vezetők ezt fontosnak tartják, és sikerül kormányzati támogatást is kapni. Hachenburg teljes kölcsönzési forgalma online módon történik: az Internet útján a koblenzi tartományi könyvtár OPAC-ját és dokumentumrendelő szoftverét használják. Ezen kívül a könyvtár az „EUnet” kereskedelmi szolgáltató szerverén saját honlapot tart karban, amelyen átfogó tájékoztatást ad az állományáról és a szolgáltatásairól. Az Internet-hozzáférés ingyenes a használók számára. Az új szolgáltatás következtében megnőtt a használók száma és a kölcsönzési forgalom.

(Autoref. alapján)

Lásd még 9, 12, 50, 88, 90

Tudományos- és szakkönyvtárak

97/034

HAKKARAINEN, Juhani: Keskuskirjastot tulo-sohjausjärjestelmässä = Signum. 29.vol. 1996. 3.no. 50-53.p.

A szakközpontok jövőjének kérdései

Az ismertetéshez felhasználtuk még a Signum 1996. 4. számának 80-82. oldalain, és az 5. szám 113-114. oldalain lévő cikkeket is.

Országos feladatkörű szakkönyvtár

Az oktatási minisztérium részint szakértői előtanulmányok, részint az érdekelt testületek és intézmények néhány képviselőjétől kért állásfoglalás alapján mérlegelés tárgyává tette az 1972-ben létrehozott tudományos könyvtári szakközpontok további működésének kérdését. A kilenc szóban forgó könyvtárnak – amelyek egy kivételével felsőoktatási könyvtárak – a szakközponti szerepkörét két fő ok miatt kellett újragondolni: egyfelől a felsőoktatási intézmények irányítási és finanszírozási rendszerének módosításai miatt, másfelől pedig az elektronikus információközvetítés szerepének és részarányának jelentős megnövekedése következtében. Az utóbbi körülmény csökkentheti a szakközpontokra nehezedő gazdasági terhet: kevesebb nyomtatott dokumentumot kell beszerezniük; a gépi központi nyilvántartás könnyű hozzáférhetősége kiküszöbölheti a fölösleges duplikációkat a rendelésben; végül pedig enyhülnek a raktározási gondok is, miután az alig használt dokumentumaik számára van hely az új tároló könyvtárban.

A minisztérium álláspontja szerint a szakközpontok eredeti, gyűjteménycentrikus szerepkörét fel kell váltania az új információkereső és közvetítő rendszerek működtetésének és fejlesztésének, ám magát a szakközponti rendszert a jelenlegi állapotában fenn kell tartani. Ez azt is jelenti, hogy a szakközponti feladataik finanszírozására szolgáló összeget nem különítik el nevesítve a felsőoktatási intézmény költségvetésé-

ben, arra hivatkozva, hogy nem ellenőrizhető, valóban a szakközponti feladatokra költik-e az adott összeget; valamint arra, hogy a szóban forgó könyvtárak közt jelentős méret- és szolgáltatásbeli különbségek vannak, ami az összeg megállapítását lehetetlenné tenné. A legtipikusabb szakközponti szolgáltatások – a könyvtárközi kölcsönzés és az információszolgáltatás – terén viszont a finanszírozást nagyobb mértékben kívánják megoldani „az igénybe vevőkön (fogadókon) keresztül”.

A minisztériumi indoklás maga is felveti a kérdést: a fenti feltételekkel mi teszi érdekeltté a szóban forgó könyvtárakat a szakközponti szerep vállalásában. A Helsinki Egyetem Központi Könyvtára (nemzeti könyvtár) és három – szakközpontként működő – kari könyvtár a minisztériumi állásponttal vitázva az alábbiakat tartja a tudományos információellátás és a szakközponti szerepkör feltételének:

1. A felsőoktatási intézmények és a minisztérium közti szerződésbe belefoglalják az előbbieknél a tudományos információellátással kapcsolatos felelősségét és ennek anyagi vonzatait.

2. Az információs technika fejlesztését célzó átfogó, több éves „Finnországból információs társadalom” elnevezésű programot kiegészítik a tartalmi kínálat garantálására vonatkozó résszel.

3. A felsőoktatási intézmények finanszírozási elveiben figyelembe veszik ezek tudományos információellátási felelősségét oly módon, hogy a vizsgaalapú modellt vagy kutatásfinanszírozási, vagy információellátás-finanszírozási összeggel kiegészítik.

4. A jelenleginél nagyobb lehetőséget biztosítanak a felsőoktatási intézményeknek a külső finanszírozás igénybevételére: pl. a könyvtárközi kölcsönzés önköltségi árának megtérítésére; valamint más, az információellátásban érdekelt szakterületek minisztériumainak bevonására az ellátási és fejlesztési költségek fedezésében.

A tároló könyvtár igazgatója úgy látja: amíg az információellátás országos szintű tartalmi stratégiája el nem készül, indokolt volna folyósítani a többletfinanszírozást az összes felsőoktatási könyvtárnak, „ami viszont azt is jelentené, hogy a szakközponti rendszerre nincs szükség. Helyteleníti a könyvtárközi kölcsönzés „szabadárrással” tételére vonatkozó javaslatot, ennek megvalósítása esetén ugyanis olyan teher nehe-

zedne szerinte a közművelődési könyvtárakra, amit nem tudnának elviselni.

(Sz. Nagy Lajos)

Gyermek- és ifjúsági könyvtárak

97/035

KRÜGER, Susanne: Kinder- und Schulbibliotheken in Uganda und Zimbabwe = Schulbibl. Aktu-ell. 1996. 3.no. 265-275.p.

Gyermek- és iskolai könyvtárak Ugandában és Zimbabwében

Gyermekkönyvtár; Iskolai könyvtár; Közművelődési könyvtár; Községi könyvtár; Mozgókönyvtár

(A tanulmányúti beszámoló írója stuttgarti főiskolai tanárnő, a gyerekek és fiatalok könyvtári ellátásának kérdéseit oktatja. Ezért a két meglátogatott ország könyvtárügyében is a gyerek- és az iskolai könyvtárak kérdéseivel foglalkozik részletesebben.)

Mindkét ország angol gyarmat volt, iskolai ügyük az angol iskolarendszert követi. A gyerekek olvasni és írni általában nem anyanyelvükön, hanem angolul tanulnak. Tankönyv és más írásbeli taneszköz többnyire csak angolul áll rendelkezésre, ezen kívül más könyv – amennyiben egyáltalán létezik – többségében angliai import. – A közművelődési könyvtárak igénybevevői mindkét országban elsősorban a tanulók.

A mintegy 11 millió lakosú Ugandában 19 közművelődési könyvtár működik, ebből 3 a fővárosban, Kampalóban. A 19 könyvtárnak összesen 57 dolgozója van (ebből diplomás könyvtáros 16, egyéves könyvtárkezelői végzettségű 13.)

A főváros központi gyerekkönyvtára a belvárosban egy térség közepén áll, olvasóteremmel is felszerelt megfelelő épületben. Állománya túlnyomórészt angol-amerikai nyomdatermék. A könyvtár látogatottsága igen nagy, beiratkozási díjat nem kérnek, a kölcsönzésért azonban szerény összeget kell fizetni.

Az állomány gyarapítását a szponzorok teszik lehetővé. A legbőkezűbb adományozó a

British Council, az afrikai irodalom beszerzése viszont az IFLA „Könyvet mindenkinek” kezdeményezésének köszönhető. A Rotary Club adománya tette lehetővé a könyvtár épületének körülkerítését, (hogy a környező téren üzletelő, főző, és alvó tömegtől valami módon elkülönítsék a gyerekintézményt.)

A magániskolák jól felszerelt könyvtárral rendelkeznek. Az amerikaiak által alapított „Lincoln Nemzetközi Iskola” – ahová a diplomaták és a külföldi üzletemberek gyerekei járnak – főfoglalkozású diplomás könyvtárossal, két könyvtárkezelővel, 10 ezer kötetes állománnyal (ebből csak 250 nem angol nyelvű), 300 videokazettával, CD-ROM gyűjteménnyel működik. Az iskola tanulóinak száma: 330.

A helyi lakosok gyerekeit oktató magániskola (1000 tanuló) részfoglalkozású könyvtárossal, 5000 kötetes állománnyal, helybenolvasási lehetőség nélkül, csak kölcsönzőkönyvtári funkcióval működik.

Zimbabwe városaiban két közművelődési könyvtári rendszer működik: a City Public Library, mely korábban csak a fehéreket szolgálta ki, és a Municipal Library, mely a feketék könyvtára volt. Ma a használatban természetesen nincs ilyen korlátozás, (de a City Public Library vezetői ma is kizárólag fehérek.) Az 1980-ban elnyert függetlenség óta nem történt a könyvtárak állományában „nagytakarítás”, a városi könyvtárakban ma is a 60-as és 70-es években beszerzett művek olvashatók.

Zimbabwében (Ugandával ellentétben) ténylegesen működnek a közművelődési könyvtárak. Állományuk (szinte kizárólag paperback könyvek) erőteljesen kihasznált, bár a kölcsönzők nagyobb része itt is a gyerekek közül kerül ki. Az adományozás fontos szerepet játszik, ezért az állomány gyakran nem a célnak valóban megfelelő könyvekből áll.

Bulawayo-ban mozgókönyvtár is működik, mely többek között iskolákat is ellát. A gyerekek osztályonként vonulnak a buszhoz, adják vissza és viszik el a 2-2 könyvet. (A használati díjat az iskola fizeti be.) Aktív könyvtárlátogatók az aszszonyok is, akik főleg az amerikai szerzők bestsellereit kedvelik, az afrikai szerzők írásait viszont nem, mert szórakozni akarnak és nem saját problémáikkal találkozni. (A szerző találkozott egy másik mozgókönyvtárral is: Nkayi homok-

sivatagjában számár húzta kordén szállítják a falvakba a könyveket.)

A legintenzívebb igény a gyerekkönyvtárakban jelentkezik. Egy-egy rendezvényen 200 gyerek is részt vesz. Bulawayo központi gyerekkönyvtárában korábban egy szenvedélyes mesemondó helyi népi meséket mondott, ma viszont a „story-hour” a divatos. (Ezek közös imával és egy bibliai történettel kezdődnek.) Marondera gyerekkönyvtára (egy gazdag angol farmer alapítványa 1965-ből, de kezdettől a városi könyvtár keretében működött) teljesen a torontoi példaképet mintázza: tematikus állomány elhelyezés, hangulatos dekoráció, bábszínház, játékos könyvtárhasználati képzés stb.

A legnagyobb gondot a sok kis falu ellátása jelenti. A legutóbbi években svéd kezdeményezésből és támogatással program indult, mely kombinált iskolai-közművelődési könyvtárak szervezését tűzte ki célul. 46 ilyen intézményt hoztak létre (két ellátó központtal), melyek arra hivatottak, hogy az alfabetizációnak és hasonló kulturális kezdeményezéseknek is bázisai legyenek, és a kölcsönzésen kívül – a könyvtári tanács segítségével – gyakorlatias információkat is adjanak a települések lakóinak. A könyvtárat néhol maguk a lakók építik föl: minden családnak meghatározott számú téglat kell ebből a célból kiégetnie.

(Katsányi Sándor)

Lásd még 8

Iskolai könyvtárak

Lásd 35

Egyéb könyvtárak és tájékoztatási intézmények

97/036

ATASOY, Nurhan: Early „art libraries” in Turkey = Art Libr.J. 21.vol. 1996. 2.no. 15-18.p. Bibliogr. 17 tétel.

Korai „művészeti könyvtárak” Törökországban

Egyházi könyvtár; Könyvtártörténet -nemzeti

A korai török könyvtárak, amelyek főleg a középkori mecsetek és a mohamedán egyházi iskolák részei voltak, sok, jelentős művészi értékű kéziratot őriztek. Az egyházi iskolákat és ezek könyvtárait az ottomán uralkodók adományozták, akiknek – mint a művészetek támogatóinak – sok kéziratot is köszönhetünk. A tudósok magánkönyvtárakkal rendelkeztek, de Isztanbul minden kerületében közkönyvtárak is léteztek. E gyűjtemények nagy része fennmaradt és megtekinthető, egyrészt múzeumokban és később létesített könyvtárakban, másrészt az Isztambuli Egyetemi Könyvtárban és az ankarai Nemzeti Könyvtárban.

(Autoref.)

97/037

KIMBUNGA; Thomas Michael: The role of parliamentary library and research services in multi-party Tanzania = Libr.Rev. 45.vol. 1996. 6.no. 18-24.p.

Az országgyűlési könyvtár és kutatási szolgáltatásainak szerepe a többpártrendszerű Tanzániában

Országgyűlési könyvtár; Szolgáltatások

A cikk megvizsgálja a tanzániai politikai rendszert, és áttekinti a parlament új szerepét. Felvázolja a képviselők információszükségleteit, valamint az országgyűlési könyvtári és kutatási szolgáltatások szerepét. Részletesen megvizsgálja a tanzániai parlamenti könyvtárat, és további szolgáltatások beindítását javasolja. Rámutat, hogy az országgyűlési könyvtári és kutatási szolgáltatásoknak semlegeseknek kell lenniük, hogy minden párt képviselete egyenlő és igazságos információellátásban részesüljön.

(Autoref.)

97/038

SZOCKI, József: Książka i czasopismo w środowisku więziennym = Poradnik Bibl. 1996. 7/8.no. 18-19.p.

Könyv és folyóirat börtönkörnyezetben

Börtönkönyvtár; Hátrányos társadalmi helyzetű olvasó

A szerző Irena Ciezobka főiskolai szakdolgozata alapján ismerteti a Nowy Saczban található fegyház olvasómozgalmi adatait, amelyek – mondhatni – túlnyomórészt örövendetesek.

A börtön könyvtárának 11 ezer kötetes állománya van. Ebből több mint 50% szépirodalom, kb. 30% ismeretterjesztő mű, 6% tudományos és jogi munka. Az állományban képviselve vannak mind a lengyel, mind pedig a világirodalom klasszikusai és a legfontosabb történeti, irodalomtörténeti monográfiák sem hiányoznak belőle. A kézikönyvtár 830 jól válogatott műből áll.

E könyvtár feladatai nem nagyon különböznek egy jobb közművelődési és/vagy iskolai könyvtárértől, kivéve a reszocializációs feladatkör ellátását.

Minden harmadik elítélt a magán-, minden negyedik a köztulajdon sérelmére elkövetett lopásért, minden ötödik pedig garázdaságért tölti büntetését. Egyéb vétségek miatt kevesen tartózkodnak a fegyházban.

Itt is az iskolázottság határozza meg az olvasás mennyiségét és minőségét. Minden harmadik elítéltnak általános, minden negyediknek pedig középiskolai végzettsége van. Felsőfokú végzettséggel mindössze 1,5% rendelkezik. A rabok 41%-ának van valamilyen szakképzettsége.

Korábban a rabok kereken fele soha nem használt könyvtárat. Otthoni könyvtára – általában 100 kötet körüli – minden negyediknek van. Egy felsőfokú végzettségű elítélt mondta: otthon kb. 700 kötetes magángyűjtemény vár visszatérte.

Ami a lengyel klasszikus irodalom olvasását illeti: e vonatkozásban tovább működik az iskola hatása. A külföldi klasszikusok esetén legtöbbször az attraktív külső befolyásolja a választást.

Ugyanez vezérli az újabb hazai és külföldi művek iránti igény alakulását is.

Sokan olvassák rendszeresen a napilapokat és a képes magazinokat. A „magvasabb” folyóiratok kevésbé olvasottak.

Az olvasást mindenekelőtt a börtönélet szürkesége motiválja. Olvasni még azok az általános iskolai végzettségűek is szeretnek, akiket újra be kellett vezetni az olvasmányok élvezetébe. Egy jellegzetes vallomás az olvasás indoklásáról: „A könyvek, amelyeket olvasok, nem mutatnak közösséget azzal a környezettel, amelyben élek. Arra mégis lehetőséget adnak, hogy azonosuljak hőseikkel, akik ugyan nem mindig pozitívek, de közel állnak hozzám, személyiségemhez.”

A második „olvasási ok”: az elítéltek tényleges – általában visszailleszkedési – problémáira való válasz keresése. Ez jellemző minden második elítéltra.

(Futala Tibor)

MUNKAFOLYAMATOK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Állomány, állományalakítás

97/039

CHAUDRY, Abdus Sattar: Exploiting network information resources for collection development in libraries = IFLA J. 22.vol. 1996. 3.no. 191-198.p. Bibliogr. 40 tétel.

Res. francia, német és spanyol nyelven

Hálózati információforrások felhasználása könyvtári állománygyarapításra

Állománygyarapítás; Elektronikus publikáció; Számítógép-hálózat

A cikk áttekinti a téma szakirodalmát, táblázatokat, jegyzékeket, összehasonlító táblázatokat véve át, valamint helyenként utal a szaudarábiai Ásványtani és Kőolajhasznosítási Egyetem (King Fahd University of Petroleum and Minerals) könyvtárának gyakorlatára.

Az idézett listákból érdekes az Internet felhasználási lehetőségeinek áttekintése:

- könyvtári katalógusok elérése a Telnet révén,

- potenciális ajándékok és kiadványcserlehetőségek felderítése a Listserv-előfizetés segítségével (ld. a SERIALIST, AUTOCAT, COLLEDEV-2, VP1EJ-L elnevezésű levelezési listákat),

- dokumentumszolgáltató szolgáltatások (UNCOVER, BIDS, OCLC Article First stb.), és kép-adatbázisok (ELISE – Electronic Library Image Service for Europe, a Vatikáni Könyvtár kéziratának digitalizált adatbázisa stb.) felhasználása.

Figyelemre méltó továbbá a beszerzés vagy hozzáférés dilemmájának táblázatos összevetése, a számítógépes hozzáférés szerzői jogi problémáinak megoldási lehetőségei (pl. az Electronic Copyright Management System, a CITED, a Dialog ERA szolgáltatása), valamint az egyes kategóriákban (fájl-átvitel, üzenetközvetítés, információvisszakeresés, kódolás stb.) rendelkezésre álló szabványok táblázatos áttekintése.

A könyvtáraknak aktív szerepet kell játszaniuk a hálózati környezetben, láthatóbbá kell tenniük az állománygyarapítási funkciót. Ennek része kell legyen az állománygyarapítási feladatok átszervezése (könyvtáron kívüli tényezők bevonása az állománygyarapításba, pl. a Cornell Egyetemen bevált „elektronikus publikációs tanácsok” létesítése révén), a könyvtári eszközök átalakítása (az elektronikus úton beszerzett információ kezelésére), a könyvtárosok szemléletének megváltoztatása (a kockázatos, kísérletező kedv növelése, ill. ilyen típusú munkatársak felvétele), valamint a szakképzett könyvtárosok új szerepköreinek és kapcsolatrendszerének megalapozása (pl. a szerző könyvtárában egy